

Kronika

SYSTEM FINANSOWY PAŃSTWA A WZROST GOSPODARCZY – STAN I PERSPEKTYWY

W dniach 23-24 listopada 2017 roku w Jachrance odbyło się X Międzynarodowe Forum Finansowo-Bankowe, zorganizowane przez Katedrę Finansów Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego (SGGW) w Warszawie. Podczas obrad omawiano tematykę dotyczącą znaczenia systemu finansowego, w tym banków komercyjnych i spółdzielczych, w rozwoju gospodarczym kraju, w ujęciu makro- i mikroekonomicznym.

W X Międzynarodowym Forum Finansowo-Bankowym uczestniczyło 90 osób, w tym 8 z zagranicy. Forum składało się z trzech sesji plenarnych i czterech panelowych, podczas których wygłoszono 57 referatów. Forum otworzył kierownik Katedry Finansów dr hab. Mirosław Wasilewski, prof. SGGW. Z ramienia Wydziału gości powitała dr hab. Justyna Franc-Dąbrowska, prof. SGGW, Prodziekan ds. Studiów Stacjonarnych oraz dr hab. Jakub Kraciuk, prof. SGGW, Prodziekan ds. Nauki.

Pierwszy referat pt. *Stabilność systemu bankowego w Polsce* wygłosił **Marcin Pachucki** (Zastępca Przewodniczącego Komisji Nadzoru Finansowego), podkreślając, że sytuacja sektora bankowego w Polsce jest stabilna, gdyż jest dobrze dokapitalizowany i rentowny. Referent podkreślił, że na skutek przejęcia kontroli nad bankiem PKO S.A. przez PZU S.A. i Polski Fundusz Rozwoju (PFR) doszło do zasadniczej zmiany struktury sektora bankowego w Polsce. Po raz pierwszy od 1995 roku udział inwestorów krajowych w aktywach sektora bankowego był wyższy niż zagranicznych i na koniec czerwca 2017 roku wynosił około 55%. Pan Pachucki zwrócił także uwagę na ryzyko działalności sektora bankowego, wynikające z dynamicznego rozwoju bankowości internetowej i mobilnej. Podkreślił, że z inicjatywy Komisji Nadzoru Finansowego (KNF), Ministerstwa Finansów oraz Ministerstwa Rozwoju powołany został zespół ds. rozwoju tych innowacji, który miał na celu identyfikację barier dla rozwoju innowacji finansowych w Polsce oraz przygotowanie propozycji rozwiązań i działań mogących je wyeliminować lub ograniczyć.

Dr hab. Ryszard Kokoszczyński, prof. UW (Członek Zarządu Narodowego Banku Polskiego) przedstawił referat pt. *System finansowy a wzrost gospodarczy – perspektywa banku centralnego*. Według referenta z głównego nurtu ekonomii wynika,

że system finansowy pozytywnie oddziałuje na wzrost gospodarczy, z siłą dającą się łatwo zmierzyć. Na przełomie lat 80. i 90. pojawił się nurt, zgodnie z którym stwierdzono, że zależność jest dwukierunkowa, czyli system finansowy wpływa na wzrost gospodarczy, ale też wraz z rozwojem gospodarczym, np. przez presję ze strony popytu, rozwijają się rynki finansowe. Nawet przy przekonaniu, że system finansowy jest ważny dla gospodarki trudno jest stwierdzić, jaką powinien mieć postać. Wiedząc, jaka jest struktura gospodarki i które sektory w niej dominują, możemy stwierdzić, jaka część systemu finansowego jest dla gospodarki ważniejsza. Jeżeli mamy bardzo dużo sektorów, które potrzebują finansowania aktywów trwałych, dających się łatwo wycenić i mogących służyć jako zabezpieczenie w kontaktach ze strefą finansową, to banki są wówczas lepsze do finansowania działalności. Jeżeli natomiast budujemy gospodarkę w oparciu o sektory usługowe czy innowacyjne, w których głównym zasobem są rzeczy trudno mierzalne (pomysł, idea), a ich wycena jest bardzo trudna, to lepiej jest finansować taką działalność na rynku kapitałowym i to raczej na rynku akcji niż długu. Stwierdzono również, że powyżej pewnego progu wpływ systemu finansowego na gospodarkę jest negatywny. Jeżeli wpływ ten jest tak skomplikowany i tak trudno empirycznie stwierdzić coś wyraźnie dominującego, to Bank Centralny ma formalny mandat stwierdzający, że musi się zajmować systemem finansowym zarówno pod względem analitycznym, jak i operacyjnym.

Zdzisław Sokal (Prezes Bankowego Funduszu Gwarancyjnego) przedstawił referat pt. *Resolution jako narzędzie wzrostu gospodarczego*. *Resolution* to przymusowa restrukturyzacja, która służy stabilizacji i wzrostowi gospodarczemu. Intencją twórców *resolution* jest obciążanie kosztami związanymi z restrukturyzacją właścicieli i wierzycieli aktywów. Referent zwrócił uwagę na konieczność prowadzenia analizy sytuacji w sektorze bankowym, gdyż jeżeli problem ma bardzo duża instytucja finansowa, to trzeba zwracać uwagę na interes publiczny, a więc mamy nie tylko możliwość, ale i obowiązek podjęcia działań w zakresie użycia narzędzi *resolution*. Pan Sokal wymienił przesłanki interesu publicznego, tj. stwierdzenie związku ze stabilnością finansową, ograniczenie zaangażowania funduszy publicznych (czyli za problemy instytucji powinni płacić właściciele i wierzyciele, którzy powinni zareagować w odpowiednim czasie), zapewnienie kontynuacji realizowanych przez podmiot funkcji krytycznych, możliwość zrealizowania funkcji gwaranta przez instytucję gwarancyjną (co sprowadza się do możliwości stworzenia listy wypłat dla klientów do wysokości środków gwarantowanych). Bazą do *resolution* jest postępowanie upadłościowe i ono występuje wtedy, gdy podmiot nie świadczy funkcji krytycznych, gdy wypłata środków gwarantowanych jest wiarygodna i wykonalna. Natomiast jeśli podmiot świadczy funkcje krytyczne, wypłata środków gwarantowanych uznana jest za niewiarygodną lub niewykonalną i do tego spełniona jest przesłanka interesu publicznego – mamy możliwość rozpoczęcia przymusowej restrukturyzacji.

Zdzisław Kupczyk (Prezes Banku Polskiej Spółdzielczości) przedstawił referat pt. *Wyzwania dla bankowości spółdzielczej w Polsce*. Referent postawił kilka pytań dotyczących idei funkcjonowania banków spółdzielczych (BS). Po pierwsze co to jest lokalność w sytuacji, gdy bank udziela kredytów podmiotom, które funkcjonują na jego terenie, ale które działają także na arenie międzynarodowej? Czy bank może oferować tylko tradycyjne instrumenty i technologie działania, czy też muszą być one wsparte techno-

logiami na tym samym poziomie, jak w bankach komercyjnych, a zatem, czy dobry, ale lokalny bank posiada środki, aby samodzielnie rozwijać kosztowne technologie bankowe? Kolejnym problemem jest samodzielność banków spółdzielczych. Czy łączenie sił w ramach zrzeszenia, czy wręcz całego sektora bankowości spółdzielczej, jest właściwym podejściem? Z historii bankowości spółdzielczej wynika, że współdziałanie przynosi korzyści całemu sektorowi, np. w zakresie większych kredytów udzielanych w ramach konsorcjum. Referent zwrócił uwagę, że dziś pozycja członka banku spółdzielczego jest pasywna i nie daje żadnych, nawet symbolicznych profitów w postaci dywidend. Skutkiem tego było zmniejszenie liczby członków banków spółdzielczych w ciągu minionych kilku lat. Prezes zwrócił uwagę, że rozszerzyła się grupa klientów banków spółdzielczych, gdyż jest coraz więcej ludzi wykonujących wolne zawody. Osoby te wymuszają nowe zachowania banków spółdzielczych wobec klientów.

Prof. dr hab. Małgorzata Zalewska (Dyrektor Instytutu Bankowości SGH w Warszawie) przedstawiła referat pt. *Uwarunkowania europejskiej polityki gospodarczej i finansowej*. Referentka stwierdziła, że to, co legło u podstaw utworzenia strefy euro, nigdy w zasadzie w pełni nie zostało zrealizowane. Unia Europejska (UE) ma wciąż problemy z zapewnieniem konkurencyjności swoich gospodarek i z utrzymaniem stałego wzrostu gospodarczego. Coraz częściej zaczynają dominować względy polityczne nad ekonomicznymi, coraz bardziej dostrzegalne są sprzeczne interesy poszczególnych krajów wchodzących w skład UE. Coraz trudniej mówić o przejrzystości działań oraz o tym, w jakim kierunku zmierza UE. Referentka zwróciła uwagę, że problemem UE jest brak konsekwencji w przestrzeganiu tworzonych wymogów i reguł, w związku z czym Unia podjęła próbę naprawy finansowej niektórych aspektów części, w tym strefy euro. Bank Centralny zmienił rolę z emisji pieniądza na prowadzenie polityki pieniężnej w zakresie zarządzania rezerwami walutowymi. Banki stały się w pewnym sensie podmiotami, które mają ratować gospodarkę, super rządami, które zaczęły wspierać w sposób bezpośredni gospodarki poszczególnych państw oraz instytucje finansowe. Powstała unia bankowa, która z założenia odnosi się do strefy euro. Jej podstawą są trzy filary, tj. nadzór (w zasadzie wdrożony), *resolution* (wdrożony) oraz niewdrożony wspólny system gwarantowania depozytów. Referentka krytycznie odniosła się do wdrożenia procedury *resolution*, podając przykład kłopotów po jej wdrożeniu w hiszpańskim banku.

Kondrad Andrzejuk (Fundacja Europejski Instytut Biznesu) przedstawił referat pt. *Sektor bankowy a wzrost gospodarczy offshorowych centrów finansowych na przykładzie Księstwa Lichtenstein*. Stwierdził, że kraje, które mają status rajów podatkowych charakteryzują się wysokim poziomem produktu krajowego brutto *per capita*, niewielką populacją mieszkańców oraz wysokim udziałem sektora usług w produkcie krajowym brutto (PKB). W przypadku Lichtensteinu dwa pierwsze czynniki są spełnione, natomiast bardzo niski jest w nim udział sektora usług w PKB 52%, przy średniej w Europie na poziomie 80%. Pomimo niespełnienia wszystkich warunków, Lichtenstein jest *offshorowym* centrum finansowym, ponieważ posiada bardzo korzystny system podatkowy (brak podatku od wypłaty dywidend, niski podatek w ramach PIT – pierwsza stawka na poziomie 3% i niski liniowy podatek CIT – 12,5%), stabilny system prawny, dobrą sytuację gospodarczą kraju – w zasadzie brak zadłużenia zewnętrznego, wysoki poziom tajemnicy bankowej, a także funkcjonowanie w nim instytucji dyskretnego *trustu* oraz

fundacji prywatnej. W rezultacie stworzonych warunków jest to, że na terenie Księstwa działa 14 banków, usługi finansowe w 2013 roku wygenerowały 24% PKB, a łączna suma *Assets under Management* (AUM) banków Liechtensteinu wynosi 121 mln CHR i 2,1% światowych *offshore* AUM znajduje się pod zarządem liechtensteińskich banków. Referent podkreślił, że wpływ działalności centrów finansowych na wzrost gospodarczy jest badany od wielu lat i wskazuje się na występowanie pozytywnego związku w tym zakresie. Ponadto zmiana wysokości aktywów, *Assets Under Management* oraz zysku netto sektora bankowego Liechtensteinu jest dodatkowo skorelowana ze wzrostem gospodarczym kraju.

Janusz Cieślak (Prezes Europejskiego Klubu Biznesu Polska) przedstawił referat pt. *Problemy utrudniające działalność przedsiębiorstw w Polsce*. Prezes podkreślił, że działalność Klubu Biznesu jest honorowa. W jej zakresie leży ułatwianie kontaktów krajowych i zagranicznych polskim przedsiębiorcom. Kontakty te nie są łatwe nawet w Europie ze względu na próby dyskryminacji polskich przedsiębiorstw. Jako przykład podał różne warunki dla uczestniczących w przetargach jednostek gospodarczych rodzimych i zagranicznych.

Drugą sesję plenarną pt. *Instytucjonalne aspekty podążania ścieżką wzrostu gospodarczego* prowadziła prof. dr hab. Aurelia Bielawska (Uniwersytet Szczeciński) i prof. dr hab. Jerzy Nowakowski (SGH w Warszawie). Pierwszy referat wygłosił **Michał Krakowiak** (Wiceprezes Zarządu Krajowego Związku Banków Spółdzielczych) pt. *Banki spółdzielcze jako element różnorodności sektora bankowego gwarancją nie tylko wzrostu gospodarczego*. Referent zwrócił uwagę na normy prawne i wartościowe, w oparciu o które funkcjonuje spółdzielczość bankowa. Jedną z nich jest przypisanie do udziału jednego głosu, co świadczy o demokratycznych mechanizmach sprawowania władzy. Drugą cechą jest bardzo silne lokalne zakorzenienie zakresu i obszaru działalności. Krakowiak zwrócił uwagę na zmniejszanie się liczby członków banków spółdzielczych (BS) w Polsce i odwrotną tendencję w tym zakresie w krajach o rozwiniętej bankowości spółdzielczej, gdzie ich liczba na skutek konsolidacji maleje, ale członków przybywa. Świadczy to o większym zaangażowaniu lokalnych społeczności w działalność społeczno-gospodarczą. Banki spółdzielcze prowadzą działalność w specyficznym sposób, gdyż ich celem nie jest osiągnięcie przede wszystkim zysków, ale funkcjonowanie na rzecz podmiotów lokalnych. Następnie Referent wymienił efekty działania banków spółdzielczych, tj. fizyczną obecność na terenach, które nie zawsze gwarantują rentowność, dużą dostępność do sektora banków spółdzielczych kredytów z dopłatą, nie zawsze z korzyścią dla banków. Poza tym bankowość spółdzielcza jest atrakcyjnym miejscem pracy dla lokalnej ludności.

Kolejnym prelegentem był **dr Marek Radzikowski** (Doradca Zarządu Związku Banków Polskich) z referatem pt. *Sektor finansowy a wzrost gospodarczy w Polsce*. Referent zwrócił uwagę na wyniki raportu Międzynarodowego Funduszu Walutowego (MFW), z których wynika, że wraz ze wzrostem zakresu sektora finansowego mamy do czynienia z malejącymi efektami krańcowymi, tzn. na samym początku wzrost gospodarczy jest coraz większy, później coraz mniejszy. Według Radzikowskiego przyczyną wzrostu sektora finansowego było zwiększenie wydatków redystrybucyjnych (około 1970 roku wynosiły one jedynie 8-17% PKB). Sektor finansowy stał się kolejnym kanałem redystrybucji od jednej do drugiej części społeczeństwa. Podstawowymi przyczynami

kryzysu, który wystąpił w ciągu ostatnich lat, była luźna polityka monetarna oraz słaby nadzór, co spowodowało, że mieliśmy do czynienia z bezprecedensową akcją kredytową, czyli redystrybucją, bardzo skuteczną, gdyż robioną na masową skalę. Drugą kwestią w przypadku podatków są koszty, które są ponoszone przez podatników w tym samym czasie albo w odroczeniu. Gdy mamy do czynienia z deficytem w przypadku kryzysów, odroczenie kosztów takiej właśnie redystrybucji następuje po kilkunastu/kilkudziesięciu latach. W tym okresie na ogół ma miejsce zmiana zarządzających państwem. Z tego punktu widzenia dla nich jest to skuteczna polityka redystrybucyjna i z taką właśnie mieliśmy do czynienia w wielu krajach zachodnich. W Polsce tej sytuacji nie było, gdyż mieliśmy zbyt rygorystyczną politykę pieniężną oraz mocny nadzór finansowy.

Dr hab. Waldemar Rogowski, prof. SGH (Biuro Informacji Kredytowej) przedstawił referat pt. *Kredytowanie mikroprzedsiębiorstw – wyzwanie czy szansa*. Referent dokonał porównania trzech strumieni udzielania kredytów, tj. kredytów konsumpcyjnych (80 mld zł rocznie), hipotecznych (40 mld zł) oraz dla mikroprzedsiębiorców (20 mld zł). Referent poszukiwał przyczyny niskiego zadłużenia mikroprzedsiębiorców. Zwrócił uwagę na strukturę tych przedsiębiorców, tj. 50% to usługi, 75% – handel i usługi, zatem jest to struktura bardzo zbliżona, jak w UE. Jednocześnie ma miejsce koncentracja mikroprzedsiębiorców w ujęciu geograficznym, gdyż prawie 18% z nich działa w województwie mazowieckim. Dwie na trzy nowo zakładane jednostki gospodarcze nie przeżywają na rynku pięciu lat, a kredytowanie bankowe praktycznie zaczyna się około 3-5 roku działalności i stabilizuje się na poziomie 20%. Ponad 80% mikroprzedsiębiorców mających kredyty jest równocześnie kredytobiorcami prywatnymi, tj. 52% stanowią kredyty dla jednostek gospodarczych, a 48% – prywatne. Banki, oceniając ryzyko współpracy z mikroprzedsiębiorcą, nie mogą patrzeć na niego tylko jako przedsiębiorcę, ale także jak na osobę prywatną. Referent wymienił trzy główne przyczyny niekorzystania mikroprzedsiębiorców z kredytów bankowych, tj. niską przeżywalność na rynku, coraz więcej powstających mikrofirm usługowych, które nie potrzebują kredytów z uwagi na swój model biznesowy (oparty nie o aktywa materialne, tylko o kapitał intelektualny) i dodatkowo nieplanujących rozwoju oraz dualizm, czyli włączenie kredytowania prywatnego do działalności jednostek gospodarczych.

Prof. dr hab. Irena Jędrzejczyk (Akademia Techniczno-Humanistyczna w Białymostku, Izba Gospodarcza Ubezpieczeń i Obsługi Ryzyka w Warszawie) przedstawiła referat pt. *Długoterminowe oszczędzanie jako źródło finansowania inwestycji w kontekście programów narodowych*. Referentka zwróciła uwagę, że długoterminowe oszczędności gospodarstw domowych są w rękach ubezpieczycieli i to zarówno systemu powszechnego, jak i ubezpieczycieli komercyjnych, w szczególności ubezpieczeń na życie. Problemem jest to, czy oszczędności powierzone ubezpieczycielom, a dalej inwestowane wracają do nas w sensie partycypowania w korzyściach z efektów z tych inwestycji. Następnie prof. Jędrzejczyk zadała pytanie, czy jeżeli nasze oszczędności inwestują podmioty, którym my je powierzamy, to czy wzrost kapitałowy, poprzez system rentierski oparty na oszczędnościach gospodarstw domowych, nie byłby lepszy? Alternatywą dla wzrostu poprzez inwestycje jest finansowanie długiem, prowadzące do powstania potrzeb pożyczkowych. Największe zasoby długoterminowe ludności są w ubezpieczeniach, jednak zaufanie do publicznego systemu ubezpieczeń było wielokrotnie narażane na szwank. Już sama reforma emerytalna z 1998

roku, gdy wdrożono rozwiązania nieprzystosowane do rzeczywistości, poważnie osłabiła to zaufanie, a z każdą kolejną próbą naprawy tego systemu zmniejszało się zaufanie uczestniczących w nim osób. Apogeum było umorzenie części aktywów Otwartych Funduszy Emerytalnych (OFE) w lutym 2014 roku. Sytuacja ta w szybkim tempie pogłębia brak zaufania do systemu finansowego i instytucji publicznych.

Prof. dr hab. Tadeusz Dudycz (Politechnika Wrocławska) przedstawił referat pt. *Skuteczność kapitału prawnego w ochronie interesów pożyczkodawców*. Referent stwierdził, że szukając genezy kapitału prawnego, należy cofnąć się 200 lat do czasu, gdy nastąpiło zwolnienie akcjonariuszy z odpowiedzialności za zobowiązania spółki. Pierwsze zjawisko tego typu miało miejsce w USA, a później w Anglii i od razu wywołało negatywne skutki, gdyż spółki zaczęły emitować akcje, które nie miały odzwierciedlenia w aktywach. Nazywano je „wodnymi akcjami”, gdyż były emitowane nie na aktywach, ale „na wodzie”. W odpowiedzi na to zjawisko zaczęto tworzyć w USA „prawo błękitnego nieba” mające przeciwdziałać emisji akcji, które poza skrawkiem „błękitnego nieba” nie oferowały nic. Jednym z trwalszych osiągnięć tego prawa jest reżim parwenium, wprowadzony w celu ochrony kupujących i pożyczkodawców. Zgodnie z nim do każdej akcji, która reprezentuje część prawa własności spółki, przypisywana jest arbitralnie dowolna wartość w momencie zakładania spółki. Oznacza to, że parwelium reprezentuje wartość kapitału akcyjnego, wniesionego w momencie zakładania spółki, zatem jest to cena nominalna akcji. Zgodnie z tym reżimem akcje nie mogą być sprzedawane poniżej parwelium (ceny nominalnej), a kapitał zgromadzony w ten sposób nie może być rozdysponowywany w trakcie funkcjonowania przedsiębiorstwa. Następnie Referent zwrócił uwagę na dwa modele rachunkowości, tj. angloamerykański i kontynentalny, wynika z nich różne podejście do koncepcji kapitału prawnego. Model angloamerykański wychodzi z założenia, że koncepcja kapitału prawnego jest całkowicie nieskuteczna w ochronie wierzycieli i zakłada, że ochrona powinna być realizowana przy pomocy umów, a celem rachunkowości jest wierne informowanie akcjonariuszy o sytuacji spółki. Model ten jest reprezentowany w międzynarodowych standardach rachunkowości (MSR) i dopuszcza dużą dowolność w sporządzaniu sprawozdań finansowych. Natomiast model kontynentalny na pierwszym miejscu stawia ochronę pożyczkodawców i innych wierzycieli, i zmusza zarządzających spółkami do utrzymania określonego kapitału. Pierwszorzędnym celem rachunkowości w tym modelu jest dostarczanie informacji pożyczkodawcom i władzom publicznym o wielkości zabezpieczenia ich zobowiązań. Mentalność modelu kontynentalnego odzwierciedlają Krajowe Standardy Rachunkowości, jakkolwiek widoczny jest ruch polegający na upowszechnianiu MSR, które reprezentują model angloamerykański.

Dr hab. Agnieszka Alińska, prof. Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie wygłosiła referat pt. *From financial stability to financial sustainability*. Wypowiedź Referentki dotyczyła wzrostu gospodarczego w ujęciu rozwoju społeczno-ekonomicznego. Stwierdziła, że prawdziwą jest teza, że system finansowy w Polsce jest stabilny i Polska jest najlepszym krajem pod względem przyrostu PKB (4,7%) w Europie. Tym samym można stwierdzić, że system finansowy spełnia swoją rolę, gdyż determinuje wzrost gospodarczy mierzony PKB. Stabilny system finansowy to taki, który przewyżczyła szoki zewnętrzne i wydaje się, że nasz system finansowy je przewyżczył. Ekonomisci europejscy mówią, że system finansowy pełni specjalną rolę w gospodarce, czyli powstaje

pytanie, czego my oczekujemy od podstawowych podmiotów funkcjonujących w systemie finansowym (banków). Według Referentki system finansowy, a zwłaszcza część bankowa, powinna pełnić służebną rolę w stosunku do gospodarki, gdyż w innym wypadku należy zrewidować np. kwestię pomocy publicznej dla banków i wypłaty środków gwarantowanych. Banki powinny uczestniczyć w rozwoju społeczno-ekonomicznym kraju. Następnie Referentka zwróciła uwagę na koncepcję zrównoważonego rozwoju gospodarczego oraz na fakt, iż wzrost gospodarczy powinien wiązać się z pozytywnymi zjawiskami w gospodarce. Średni przedsiębiorca czy konsument może w określony sposób skorzystać ze wzrostu gospodarczego. Strategiczne znaczenie ma wówczas ograniczenie wykluczenia społecznego, co z kolei wymusza potrzebę przejścia na zrównoważony system finansowania, który wykorzystuje potencjał, jakim jest system finansowy, do maksymalnego wydłużenia okresu wzrostu gospodarczego i srodowiskowego.

Dr hab. Ryszard Kata, prof. Uniwersytetu Rzeszowskiego przedstawił referat pt. *Mikroekonomiczny model działalności banków spółdzielczych w Polsce – dylematy wyboru*. Referent stwierdził, że w ostatnich latach obniżyła się rentowność banków spółdzielczych, wzrósł wskaźnik relacji kosztów do zysków, pogorszyła się relacja kredytów do depozytów, obniżyła się marża odsetkowa, pogorszył się wynik finansowy oraz utrzymuje się relatywnie niska efektywność w przeliczeniu na zatrudnionego. Banki spółdzielcze ponoszą stosunkowo niskie nakłady na technologie bankowe, przez co maleje ich konkurencyjność. Referent przedstawił trzy modele mikroekonomiczne dla banków spółdzielczych, które nazwał modelem konserwatywnym, zrównoważonym i ekspansywnym, i stwierdził, że część banków już można do nich zaklasyfikować. Wyniki finansowe banków wskazują, że model konserwatywny wyczerpał możliwości rozwoju, z kolei ekspansywny rodzi wiele zagrożeń. Najbardziej pożądanym jest model zrównoważony, którego realizacja powinna polegać na efektywnym wykorzystywaniu tych możliwości i obszarów, w których banki spółdzielcze mają przewagę.

Prowadzącymi trzecią sesję plenarną byli prof. dr hab. Marian Podstawka (SGGW w Warszawie) i dr hab. Ryszard Kata, prof. Uniwersytetu Rzeszowskiego. Sesja ta miała tytuł Finansowanie wzrostu jednostek gospodarczych. Pierwszy referat pt. *Możliwości rozwoju średnich spółdzielni mleczarskich* przedstawił **dr Jan Dworniak** (Centrum Badań Audytorskich, Analiz i Doradztwa Finansowego) i **Bogumiła Wróblewska** (Spółdzielnia Mleczarska WART-MILK). Referenci zaprezentowali działalność Spółdzielni Mleczarskiej (SM) w Sieradzu, omawiając sposób podtrzymywania możliwości rozwoju. Zwrócono uwagę na problemy, z jakimi boryka się ta spółdzielnia. Wskazano na spadek liczby członków spółdzielni, wzrastającą wartość udziałów przypadającą na 1 członka, niestabilny skup mleka, malejącą liczbę dostawców i wzrost bezpośredniego odbioru mleka od rolników. SM w Sieradzu charakteryzują zmienne przychody ze sprzedaży, które zależą coraz bardziej od otoczenia oraz ujemna relacja zmian przychodów na skutek zmian cen w stosunku do roku poprzedniego. SM w Sieradzu osiągnęła wzrost sprzedaży głównie dzięki ilościowemu zwiększeniu wolumenu produkcji. Referenci podkreślili, że SM w Sieradzu wykorzystwała szanse w zakresie rozwoju, inwestując w aktywa trwałe (inwestycje w 25% pokrywane były kredytami). Uzyskiwane wskaźniki rentowności brutto ze sprzedaży były jednak niskie, nawet ujemne, a wynik finansowy często powstaje z pozostałej działalności operacyjnej. Podsumowując,

Referenci stwierdzili, że rynek mleka charakteryzuje się dużą konkurencją, powodującą eliminowanie słabszych podmiotów gospodarczych, których płynność finansowa uległa pogorszeniu lub które utraciły dostawców albo rynki zbytu.

Referat pt. *Wpływ kosztów technologii biometrycznych na efektywność finansową banków spółdzielczych w Polsce* wygłosiła **Daria Pawęda** (Dyrektor Departamentu Bankowości Internetowej i Mobilnej Banku BPS). Biometria to technika dokonywania pomiarów cech ludzkiego ciała mająca na celu stwierdzenie/potwierdzenie tożsamości. W przypadku biometrii bankowej hasłem jest człowiek. W ramach biometrii rozróżniamy metody badające cechy fizyczne, np. biometria linii papilarnych, tęczy oka, wzoru naczyń krwionośnych i cechy określające zachowania (biometria głosu, podpisu odręcznego, badająca sposoby poruszania się). Referentka podkreśliła, że banki spółdzielcze są pionierami w bankowości biometrycznej w Polsce i Europie. Pierwszy bankomat biometryczny w Polsce (pierwszy również w Europie) został uruchomiony w marcu 2010 roku przez Bank Polskiej Spółdzielczości w Warszawie, a drugi przez Podkarpacki Bank Spółdzielczy. Wykorzystana została biometria naczyń krwionośnych palca. Obecnie technologie te stosuje około 50 banków spółdzielczych. Według Referentki wdrożenie biometrii przekłada się na wzrost efektywności banku. Transakcje biometryczne są tańsze w utrzymaniu niż dotychczasowe rozwiązania, gdyż koszt kart plastikowych wzrasta liniowo, a koszt biometrii nie zmienia się wraz z liczbą nowych klientów. Poza tym klienci chętniej korzystają z usług banku nowoczesnego, a biometria jest uzupełnieniem dla kart płatniczych.

Dr Anna Bernaziuk (BDO Sp. z o.o.) przedstawiła referat pt. *Wpływ zastosowanych zasad rachunkowości na strukturę finansową przedsiębiorstwa*. Referentka rozważała, w jaki sposób zastosowane zasady rachunkowości wpływają na przedstawienie majątku i sytuacji finansowej podmiotu zaprezentowanej w sprawozdaniu finansowym, a tym samym możliwości uzyskania zewnętrznego finansowania? Bernaziuk zwróciła uwagę, że dość zbliżone jest ujęcie leasingu w sprawozdaniach finansowych, wynikające z ustawy o rachunkowości i Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej (MSSF). Majątek użytkowany w oparciu o leasing finansowy jest ujmowany w aktywach i zobowiązaniach podmiotu (w pełnej wartości), a odsetki w rachunku zysków i strat. Natomiast leasing operacyjny (mający bardzo podobny kształt) skutkuje tym, że przedmiot leasingu nie jest wykazywany w sprawozdaniu finansowym wśród aktywów, nie wykazuje się również w jego wysokości zobowiązania, a w sprawozdaniu finansowym mamy tylko wyszczególnione płacone raty za używanie tego składnika. Sprawozdania finansowe różnią się zatem w zależności od tego, z jaką umową mamy do czynienia. Analitycy podważali te zasady, ponieważ w obu przypadkach używany jest majątek, ale skutek finansowy jest różny. Dlatego też opracowano MSSF 16 odnoszący się do leasingu, który wejdzie w życie od początku 2019 roku. Ze standardu wynika, że niezależnie od tego z jaką formą umowy będziemy mieli do czynienia, wszystkie rodzaje leasingu znajdują się w księgach rachunkowych, czyli będą miały odzwierciedlenie jako aktywa i zobowiązania już na dzień rozpoczęcia umowy. Wartość tego składnika aktywów, jak i zobowiązania będzie ujmowana w wysokości bieżącej wartości zdyskontowanych opłat za cały okres używania. Podejście takie zasadniczo zmieni wizerunek jednostki gospodarczej, a zmiana ewidentnie wpłynie na zadłużenie jednostek.

Referat pt. *Komunikowanie działań CSR w procesie społecznie odpowiedzialnego inwestora* wygłosiła **dr hab. Grażyna Michalczuk, prof. Uniwersytetu w Białymstoku i mgr Urszula Konarzewska** (Uniwersytet w Białymstoku). Temat obejmował trzy aspekty badawcze, tj. społeczną odpowiedzialność biznesu, komunikowanie działań społecznej odpowiedzialności oraz społecznie odpowiedzialne inwestowanie. Referentki zwróciły uwagę, że inwestowanie społecznie odpowiedzialne to takie, które łączy ze sobą zarówno kryteria finansowe, jak i pozafinansowe. W ramach artykułu opracowano indeksy społecznej odpowiedzialności biznesu, po to, aby przedstawić *benchmark* dla prowadzących społecznie odpowiedzialny biznes, a równocześnie opracować referencje dla inwestorów, którzy w swoich decyzjach będą uwzględniali nie tylko kwestie finansowe, ale też środowiskowe, społeczne i związane z zarządzaniem. Celem indeksu było wyłonienie spółek giełdowych, które są zarządzane w sposób odpowiedzialny oraz akcentowanie ich atrakcyjności inwestycyjnej. Selekcja spółek odbywa się w trzech etapach, tj. identyfikacja spółek o najwyższej płynności, ocena ich działalności w zakresie ładu korporacyjnego, informacyjnego i relacji z inwestorami, a następnie analiza przedmiotowa spółek. Ocenie poddawane są trzy obszary, tj. czynniki środowiskowe (zarządzanie środowiskowe, bioróżnorodność), czynniki społeczne (zarządzanie zasobami ludzkimi, relacje z dostawcami, raportowanie społeczne) oraz czynniki ekonomiczne (zarządzanie strategiczne, zarządzanie ryzykiem, relacje z klientami, system kontroli). Na podstawie tej selekcji każdego roku w grudniu ogłaszany jest indeks najlepszych spółek – Respect Index. Kilka spółek od samego początku istnienia indeksu należy do grona najlepszych pod względem zarządzania społecznie odpowiedzialnego.

Referat pt. *Modelowanie zależności między produktywnością a sytuacją finansową przedsiębiorstw rolniczych* przedstawił dr hab. Mirosław Wasilewski, prof. SGGW, dr Serhiy Zabolotnyy i dr Tomasz Felczak (SGGW w Warszawie). Referenci przedstawili wyniki badań, których celem było określenie produktywności czynników wytwórczych oraz rozpoznanie związków z sytuacją finansową przedsiębiorstw rolniczych. Wykazali, że produktywność czynników wytwórczych w przedsiębiorstwach rolniczych kształtowała się na stosunkowo niskim poziomie, co związane było z niedostateczną możliwością generowania zysku, a ponadto wzrost wartości kapitału własnego nie przyczynił się do znaczącej poprawy efektywności wykorzystania tych zasobów. Referenci zdefiniowali czynniki różnicujące przedsiębiorstwa pod względem produktywności. Największy wpływ na jej kształtowanie wywierała efektywność wykorzystania zasobów pracy, natomiast czynniki kapitału i zasobu ziemi miały mniejsze znaczenie w tym zakresie. Czynniki produktywności w umiarkowanym stopniu wyjaśniały kształtowanie się sytuacji dochodowej i majątkowej przedsiębiorstw. Czynniki produktywności kapitału determinował wartość nakładów inwestycyjnych i środków trwałych, natomiast czynniki produktywności pracy i ziemi warunkowały poziom przychodów ze sprzedaży.

Dr hab. Nina Siemieniuk, prof. UwB, dr Łukasz Siemieniuk i mgr inż. Tomasz Siemieniuk (Uniwersytet w Białymstoku, Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Białymstoku) przygotowali referat pt. *Wybrane aspekty wykorzystania teorii chaosu do wspierania decyzji finansowych*. Podejmując decyzję inwestycyjną dotyczącą zakupu i sprzedaży na giełdzie papierów wartościowych, można posłużyć się analizą techniczną, fundamentalną i portfelową. W tym temacie powstały publikacje, oprogramo-

wanie i sieci neuronowe. Analizy te opierają się na założeniu, że system ekonomiczny (giełda) jest liniowy, co oznaczałoby proste decyzje dotyczące zakupu/sprzedazy akcji (ceny zaczynają maleć – trzeba je sprzedać i odwrotnie). Wykresy cen akcji to jednak nie linie proste, czyli giełda jest systemem dynamicznym i nieliniowym. Dlatego do wspomaganie decyzji inwestorów giełdowych Referenci zastosowali teorię chaosu, dzięki której można wykazać strukturę fraktalną i nieliniowość zjawisk, które mają miejsce na Giełdzie Papierów Wartościowych (GPW) w Warszawie. Analiza fraktalna stanowi istotne uzupełnienie klasycznych metod analizy. Teoria chaosu wnosi ważny wkład w proces podejmowania decyzji finansowych, gdyż bogactwo zachowań opisywanych przez nią systemów, daje potencjalną możliwość wyeliminowania niezgodności między teorią a praktyką.

Prof. dr hab. Sławomir Juszczyk (SGGW w Warszawie) przedstawił referat pt. *Listing of shares of some commercial banks and financial services in Poland*. Referent zadał pytanie, czy istnieje związek między zmiennością cen akcji banków komercyjnych a cenami akcji instytucji finansowych, które też są notowane na GPW w Warszawie? Badania wykazały, że zmienność cen akcji ECARDU była silnie skorelowana ze zmiennością cen akcji Banku BPH, PKO BP, ale najsilniej z notowaniami cen akcji Banku Zachodniego WBK. Należy przy tym pamiętać, że banki są bardziej homogeniczne niż instytucje finansowe, co wynika z ich specyfiki, charakteru działalności oraz powiązań z bankiem. Zupełnie odstającymi, z uwagi na specyfikę działalności, spółkami finansowymi były PRAGMA FACTORING S.A. i RUBICON PARTNERS S.A. Spółki finansowe związane z rynkiem finansowym są niejednorodne i nie muszą być związane z tym, co się dzieje w sektorze bankowym. Rozpiętość czasowa między zmiennością cen akcji banków a innych spółek finansowych jest coraz krótsza i przypuszcza się, że te zależności będą się zacieśniać.

Prof. dr hab. Marian Podstawka (SGGW w Warszawie) oraz **dr Agnieszka Deresz** (Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach) przedstawili referat pt. *Zróżnicowanie obciążeń fiskalnych dochodów osób fizycznych w Polsce*. Referenci zwrócili uwagę, że osoby fizyczne, które prowadzą pozarolniczą działalność gospodarczą lub rozpoczynają jej prowadzenie, mają prawo wybrać opodatkowanie podatkiem dochodowym spośród czterech możliwości, tj. ryczałtu, karty podatkowej, zasad ogólnych w ramach progresji i zasad ogólnych na zasadach liniowości. Ponadto osoby te mają prawo do płacenia zaliczek na podatek dochodowy w trakcie roku, w uproszczonej formie, co pozwala przesunąć obciążenia podatkowe na koniec kwietnia następnego roku. W przypadku podatku dochodowego, jak i VAT przedsiębiorca ma możliwość płacenia w okresach miesięcznych i kwartalnych. Rozliczenie kwartalne powoduje, że środki pieniężne w trakcie kwartału są do jego dyspozycji. Dodatkowo osoby fizyczne, które rozpoczynają działalność gospodarczą mają prawo do wielu ulg i możliwość zastosowania jednorazowej amortyzacji. W pierwszych dwóch latach przedsiębiorca płaci składkę na ubezpieczenie społeczne od najniższego (minimalnego) wynagrodzenia w gospodarce, później powinien zapłacić te składki od osiągniętych dochodów, ale nie mniej niż 60% przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce, co sprawia, że przedsiębiorcy nie podają rzeczywistych dochodów do naliczenia składek, tylko bazują na zryczałtowanej podstawie. Przy opłacaniu podatku dochodowego na zasadach ogólnych wysokość zaliczek obliczana jest jako procent podstawy, którą jest

różnica między przychodami i kosztami. Posiadając wiedzę o tym, co można uznać za koszt uzyskania przychodu, przedsiębiorca może dążyć do obniżenia podstawy opodatkowania, a tym samym płaconego podatku.

W drugim dniu Forum odbywały się sesje panelowe o następujących tytułach: *Finanse publiczne i ich rola w kreowaniu wzrostu gospodarczego*, *Finanse jednostek gospodarczych a wzrost gospodarczy*, *Finance and their role in creating economic growth* oraz *Finanse przedsiębiorstw a wzrost gospodarczy*. W ramach wygłoszonych sesji wygłoszono 34 referaty, których autorzy reprezentowali następujące zagraniczne oraz krajowe ośrodki akademickie: Indonesia Christian University, Amasya University, Atatürk University, Recep Tayyip Erdoğan University, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv National University of Trade and Economics, Taras Schevchenko National University of Kyiv, Vinnytsia National Agrarian University, Kyiv National Economic University named Vadym Hetman, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu, Uniwersytet Szczeciński, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej-PIB, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Państwowa Wyższa Szkoła Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży, WSPiA Rzeszowska Szkoła Wyższa oraz SGGW w Warszawie.

Podsumowania Forum dokonał **dr hab. Mirosław Wasilewski, prof. SGGW**. Zwracając uwagę na wieloaspektowość podejmowanej tematyki badawczej i wygłoszonych referatów, stwierdził, że w poszczególnych obszarach systemu finansowego państwa zachodzą intensywne zmiany makro- i mikroekonomiczne. Polityka w tym zakresie jest bezpośrednio związana z możliwościami wzrostu gospodarczego. Ważną rolę jako stymulator wzrostu odgrywa m.in. system bankowy, który także powinien dostosowywać się do zmian potrzeb rynkowych potencjalnych kredytobiorców. Znacząca dynamika zmian gospodarczych będzie wymagała od systemu finansowego państwa ciągłych procesów dostosowawczych. Sprawi to, że działalność gospodarcza będzie prowadzona w systemie realnej informacji, opartej na poprawnych relacjach w ramach schematu biznes–nauka–edukacja–efekt. System finansowy w tym układzie powinien wspomagać rozwój gospodarczy poprzez swoje mechanizmy, przyczyniając się do dobrobytu społecznego i zwiększenia tempa rozwoju społeczno-gospodarczego.

Mirosław Wasilewski
Anna Wasilewska